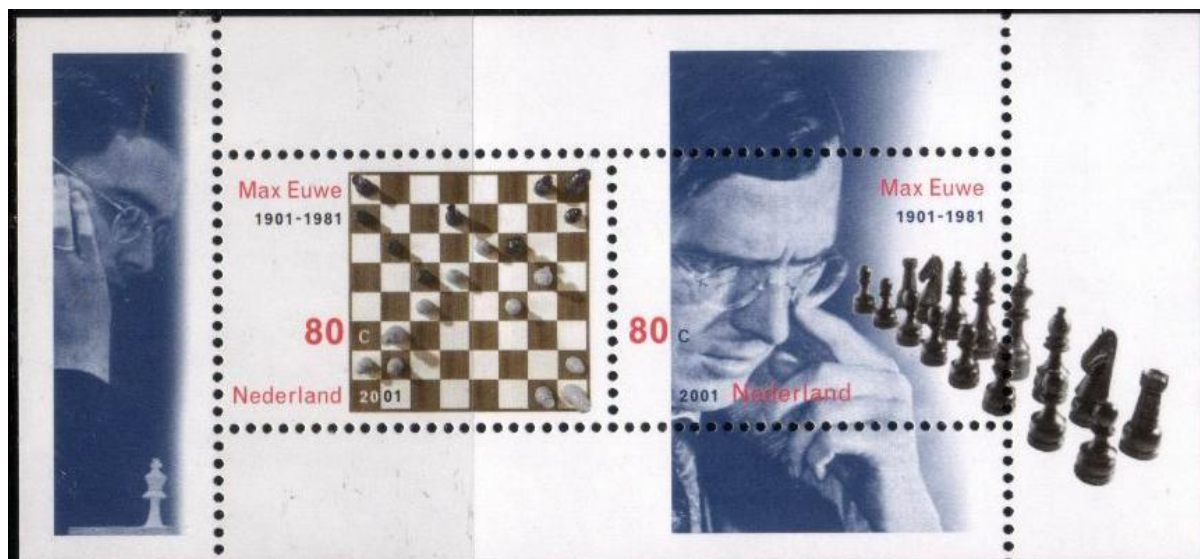

דבר העורכת

לקוראים שלום!

שנה אזרחית טובה לכם! נושאונצ'יק מתחיל היום את שנתו הרביעית ועוסק הפעם בילדים: בחודש ינואר 1958 זכה השחמטאי בובי פישר בתואר אלוף ארצות הברית בשחמט והוא עוד לא בן 15. הוא ניצח שחמטאים מפורסמים ומבוגרים ממנו בהרבה והיה לשחמטאי הצעיר ביותר שזכה בתואר זה. לרגל נצחונו המרשים גליון נושאונצ'יק מוקדש הפעם לילדי פלא – יורם לוביאניקר מספר של שלושה ילדי פלא בשחמט, ביניהם, כמובן, בובי פישר. ובהמשך יורם "דבוש" כהן מוסיף ומספר על ילדי פלא נוספים בתחומי המוזיקה, הקולנוע והמדעים. בגיליון זה הוספנו גם קישורים לאתרי אינטרנט לקריאה נוספת בנושאים הקשורים למאמרים. ולבסוף, כבכל גיליון חידון בולאי נושא פרסים.

גליונית שחמט מהולנד

בנוסף – מערכת נושאונצ'יק מגייסת לשורותיה חברים חדשים. אם אתם, ההורים או חברים מעוניינים להצטרף למערכת ולקחת חלק בבטאון [כתבו אלינו](#). כולנו נשמח להנות מהרעיונות ומהידע שלכם.

נתראה בגיליון הבא,

שלכם, שביט

ילדי פלא בשחמט

יורם לוביאניקר

שחמט הוא משחק רציני מאוד, הדורש כושר חישוב מפותח, סבלנות וידע רב. מאז ומתמיד זה היה משחק למבוגרים, אבל לאורך ההיסטוריה בלטו בו מספר ילדי פלא, אשר התמודדו בהצלחה עם מבוגרים מהם. במאמר זה אביא שלוש דוגמאות בולטות.

בול לזכר קפבלנקה: ברקע רואים את קפבלנקה בן הארבע משחק עם אביו.

ילד הפלא הראשון בו נעסוק הוא הקובני בעל השם הארוך **חוזה ראול קפבלנקה**. קפבלנקה מעולם לא למד לשחק שחמט בצורה מסודרת: אף פעם לא היה לו מדריך שחמט, והוא מעולם לא קרא ספרים אודות המשחק. בהיותו ילד בן ארבע הוא צפה באביו ששיחק שחמט עם חבריו. בשלב מסוים ביצע האב מסע בלתי חוקי, מבלי שיריבו חש בכך. אבל אז קפץ קפבלנקה הקטן והאשים את אביו ברמאות. האב הופתע פעמים: ראשית, מכך שנחשפה המרמה, ושנית משום שהוא לא העלה על דעתו כי בנו מכיר את חוקי המשחק. האב הזועם נזף בבנו, ואמר לו: אם אתה כזה מומחה גדול לשחמט, בוא נראה אותך משחק נגדי. כמובן שהמשחק נגמר בתבוסה מרה ומהירה לאב.

זמן קצר אחר כך נלקח קפבלנקה למועדון השחמט בהאוונה, בירת קובה. חיש קל גילו השחקנים המובילים במועדון כי לא ניתן לנצח את הילד הצעיר גם אם נותנים לו יתרון של מלכה – היתרון הגדול ביותר האפשרי בשחמט. בגיל 13 התמודד קפבלנקה בדו-קרב עם אלוף קובה דאז, **חואן קורזו**. הדו-קרב הסתיים בניצחונו של קפבלנקה בתוצאה 7 – 6, ולקובה היה אלוף חדש.

בגיל 13 קפבלנקה ניצח את קורזו וזכה באליפות קובה.

רק בשנת 1909, בהיותו בן 21, החל קפבלנקה לשחק בזירה הבינלאומית. ובחמש השנים הבאות ניצח כמעט בכל תחרות בה השתתף. בשנת 1914 הוא סיים שני בתחרות סנט פטרסבורג בה השתתפו כל גדולי השחמט של התקופה: רק אלוף העולם דאז, **עמנואל לסקר**, הקדים אותו בהפרש קטן. כל יתר גדולי השחמט פיגרו אחריהם בהפרש ניכר. דובר אז על דו-קרב שייערך בין השניים על אליפות העולם, אך פריצתה של מלחמת העולם הראשונה מנעה את קיומו.

עמדת הניצחון על לסקר.

בשנת 1921, אחרי תום המלחמה, התקיים דו-הקרב שהכל חיכו לו. לסקר כבר היה מבוגר מאוד, וקפבלנקה

היה הפייבוריט הברור. ואכן, קפבלנקה ניצח 9 – 5, וזכה בתואר העולמי. הבול מקובה מראה את עמדת הכניעה של לסקר בקרב האחרון שנערך בדו-קרב.

הכל ציפו שקפבלנקה יחזיק בתואר העולמי שנים רבות. הקובני הפגין עליונות מדהימה ביחס לכל יריביו. אבל בשנת 1927 הפתיע הרוסי **אלכסנדר אלייכין** וניצח את קפבלנקה בדו-קרב בתוצאה 6 – 3. בניגוד למקובל ובצעד אנטי-ספורטיבי, אלייכין סרב לקיים דו-קרב גומלין מול קפבלנקה. הקובני המשיך לשחק, אם כי בשלב זה כבר ניכרה ירידה בכושרו. בשנת 1942 לקה קפבלנקה בשבץ מוחי תוך כדי משחק. הוא הובהל לבית החולים, ולמחרת מת.

בובי פישר.

שנה לאחר מותו של קפבלנקה נולד **רוברט ג'יימס פישר**, המוכר לכל בכינוי "בובי". בובי למד לשחק שחמט מאחותו בגיל 6. בגיל 13 זכה בובי באליפות ארצות הברית לנוער (עד גיל 20), ושנה מאוחר יותר כבר הוכתר כאלוף ארצות הברית לבוגרים. בזכות נצחונו באליפות ארצות הברית העפיל פישר לתחרות הבינאזורית, אחד השלבים המוקדמים בדרך לאליפות העולם.

חותמת מסלובניה לציון יובל לתחרות פורטרוז. העמדה היא מהקרב גליגוריץ' – פישר.

התחרות הבינאזורית התקיימה בעיר פורטרוז ביוגוסלביה בשנת 1958. למרות היותו צעיר המשתתפים – בן 15 בלבד! – ואף על פי שהייתה זו הפעם הראשונה בה התמודד בטורניר שחמט בינלאומי, הצליח פישר לסיים במקום החמישי, וזכה בכרטיס כניסה לתחרות המועמדים. חותמת שהונפקה בסלובניה לציון 50 שנה לתחרות פורטרוז מציגה עמדה ממשחקו של פישר נגד גדול שחמטאי יוגוסלביה באותם ימים, **סווטזר גליגוריץ'**. הישגו של פישר גם היקנה לו דרגת "רב אמן", הדרגה הגבוהה ביותר בעולם השחמט. הוא היה בכך לרב האמן הצעיר בהיסטוריה, שיא שיישבר רק שנות דור מאוחר יותר.

בשלב זה הכל ידעו כי בובי פישר הוא אחד השחקנים החזקים בעולם. למרבית הצער, בובי היא אדם מעורער בנפשו. במהלך שנות ה-60 הוא היה מעורב בשורה של תקריות, במהלכן הוא הסתלק מתחרויות באמצע מכל מיני סיבות, פרש לגמרי משחמט שלוש פעמים והשניא את עצמו על כולם. קשה היה לדעת מה גדול יותר: כישרונו השחמטאי או יכולתו להחריב את הקריירה שלו.

בתחילת שנות השבעים הצליח בובי להתרכז במשימה. הוא מחץ את כל יריביו בזה אחר זה (בשלב מסויים הוא רשם עשרים נצחונות רצופים – ללא אף תיקו או הפסד – וכולם מול רבי אמנים חזקים). בקיץ של 1972 הוא התמודד באיסלנד נגד אלוף העולם **בוריס ספאסקי**, במה שנדע כ"דו קרב של המאה". פישר ניצח 7 – 3 (למעשה, התוצאה הייתה 7 – 2, כי הפסד אחד של בובי היה טכני, אחרי שלא התייצב למשחק). בכך היה בובי פישר לאלוף העולם בשחמט.

דו קרב המאה: פישר נגד ספאסקי.

הכל ציפו שבובי ישלוט בעולם השחמט שנים רבות, משום שהקלות בה הביס את כל יריביו הייתה מדהימה. אבל כמו שכבר אמרנו, פישר היה "מקרה ראש": אחרי שזכה באליפות הוא הסתכסך עם איגוד השחמט הבינלאומי, הפסיק לשחק ולא התייצב להגן על תוארו. אחרי 20 שנה של הסתגרות כמעט מוחלטת חזר פישר וערך דו-קרב נוסף

זקנתו של פישר ביישה את נעוריו.

מול ספאסקי, הפעם ביוגוסלביה. בשלב זה פישר כבר לא היה אותו שחקן שחמט, וגם לא אותו אדם. במקום הבחור הצעיר יפה התואר ובעל הבלורית הוא היה אדם מבוגר, מקריח, מזוקן, אשר מצבו הנפשי החמיר. בגלל פשעי מלחמה חמורים הייתה יוגוסלביה תחת חרם בינלאומי, ופישר החליט להפר אותו. בכך הפך לעבריין בארצות הברית, ומאז לא שב למולדתו. גם רמת משחקו של פישר הדרדרה מאוד, ועל אף שהוא גבר על ספאסקי פעם שניה היה ברור כי שיאו נמצא הרחק מאחוריו.

את שנותיו האחרונות חי פישר בגלות ביפאן ובאיסלנד, שם זכרו לו התושבים חסד נעורים. פישר – יהודי על פי ההלכה – הפך לאנטישמי מוצהר, שונא ישראל ומכחיש שואה. בתחילת 2008, בגיל 64 (בדיוק כמספר המשבצות על לוח השחמט) הלך בובי פישר לעולמו. הוא יזכר תמיד כילד פלא, כשחמטאי שהעולם לא ראה עוד כמוהו, וכאדם אשר השדים שבתוכו גברו עליו.

וכדי שלא נשאר עם טעם רע בפה, הנה סיפור על ילדת פלא. **לאסלו פולגאר** הוא יהודי הונגרי ואב לשלוש בנות: **סוזאן**, **סופיה** ו**ג'ודית**. לאסלו לימד את בנותיו לשחק שחמט, ובניגוד למקובל החליט כי בנותיו לא ישחקו בתחרויות לנשים. לדעתו בנותיו אינו פחות טובות משום גבר, ואין שום סיבה שלא ישחקו עם גברים. ואכן, השלוש הוכיחו את צדקתו: בשנת 1991 זכתה סוזאן בת ה-22 בתואר רב אמן – האישה הראשונה שזכתה בתואר זה (ולא בתואר "רב אמן לנשים"). גם סופיה התגלתה כשחקנית חזקה – היא זכתה בתואר אמן בינלאומי לפני פרשה משחמט ונישאה לרב האמן הישראלי **יונה קוסאשוילי**.

אבל ילדת הפלא האמיתית היא צעירת הבנות, ג'ודית. חודשים ספורים אחרי אחותה הגדולה, בסוף שנת 1991, הוענק לה תואר רב אמן. ג'ודית הייתה אז בת 15 וארבעה

דו קרב בין ג'ודית פולגאר לבוריס ספאסקי.

חודשים, והיא שברה בכך את השיא של הרב אמן הצעיר ביותר. השיא הקודם היה שיך – בוודאי ניחשתם – לבובי פישר.

ג'ודית פולגאר מעולם לא זכתה בתואר אלופת העולם (או אלוף העולם) בשחמט, בניגוד לקפבלנקה או לבובי פישר. בשיאה היא "רק" דורגה בין עשרת השחמטאים הטובים ביותר בעולם. כדי שנבין עד כמה גדול ההישג נציין כי עד ג'ודית פולגאר לא הייתה שום שחקנית אישה בין מאה הראשונים בעולם. הפער בינה לכל שחמטאית בהיסטוריה גדול בהרבה מהפערים בין מייקל ג'ורדן או רוג'ר פדרר מבני דורם או בני הדורות האחרים.

הישגה של ג'ודית הוא גדול עוד יותר. הצלחותיה בשחמט לא פגמו בחייה האישיים: היא נישאה, הולידה שני בנים וגידלה אותם כמו אמא רגילה. כמו שתי אחיותיה, ג'ודית שילבה בהצלחה קריירה שחמטאית עם חיי משפחה למופת.

לתגובות ניתן לפנות ליורם בכתובת lubianiker@gmail.com

לקריאה נוספת ולהנאתכם אנחנו ממליצים על האתרים הבאים:

- <http://www.bobby-fischer.net/> - עמוד הבית הלא-רשמי של בובי פישר
 - <http://www.chess.org.il/> - אתר האיגוד הישראלי לשחמט
 - <http://www.chessonline.co.il> - למשחק שח מול המחשב ב-3 רמות קושי שונות
-

ילדי פלא

יורם "דובוש" כהן

כל רגע בו אנו חיים הוא רגע חדש כל רגע בו אנו חיים אין שני לו ביקום לא היה כמותו מעולם ולא יהיה עוד לעולם	עלינו לומר לכל אחד מהם: יודע אתה מה שהינך - אתה פלא אתה יחיד ומיוחד אתה פלא בכל העולם כולו אין עוד ילד אחד בדיוק כמותך אתה פלא אתה יחיד ומיוחד.	וכאשר תגדל - התוכל אז לפגוע באדם אחר אשר כמותך הוא פלא גם הוא יחיד ומיוחד גם הוא פלא!
ומה מורים אנו לילדינו בבית הספר? מלמדים אנו אותם כי שניים ועוד שניים הם ארבעה וכי פאריס היא בירתה של צרפת... מתי נלמד אותם גם מה שהינם.	והבט בגופך - איזה פלא הוא רגלך, ידיך, אצבעותיך הזריזות האופן שבו אתה מתנועע אתה פלא עשוי אתה להיות כשקספיר מיכאל אנג'לו בטהובן - אתה פלא! טמונה בך היכולת לכל דבר כן, פלא הינך	עליכם להוקיר זה את זה עליכם לעבוד כולנו חייבים לעבוד כדי להפוך את עולמנו זה שיהא ראוי לילדיו אהבת המולדת אך דבר טבעי הוא מדוע תחדל האהבה בגבול?
על פי: פאבלו קזאלס עיבוד וביצוע: חוה אלברשטיין		

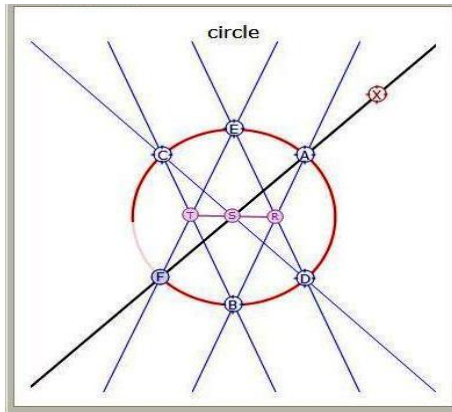
השיר "אתה פלא" הוא עיבוד לשירו של קזאלס, ילד פלא בעצמו כפי שנראה בהמשך הכתבה. השיר הזה מזכיר שבכולנו ובכל ילדי העולם טמון פלא אמיתי, אך לאורך ההיסטוריה הופיעו מספר ילדים שכישרונם יוצא הדופן בלט כבר בילדותם, ולכן הקנה להם את הכינוי "ילד פלא".

"ילד פלא", באנגלית "child prodigy" או הביטוי "wonderkind", הוא כינוי לילדים בעלי יכולת נדירה בתחום שבדרך כלל עוסקים בו רק מבוגרים. הגדרה זו מיוחסת לרוב לילדים שיכולתם הגאונית התגלתה לפני גיל 15. מוכרים ילדי פלא מתחום השחמט (ראו כתבתנו של יורם לוביאניקר בנושאונצ'יק זה), אבל ילדי פלא התפרסמו גם בתחומים נוספים. בכתבה זו מופיעים כמה ילדי פלא, מוכרים פחות או יותר, מתחומים מגוונים - מתחומי האמנות: מוצארט - מוזיקה, פיקאסו - ציור, אורסון ולס - קולנוע ותיאטרון שירלי טמפל - משחק וריקוד, ובתחומי הדעת: גאוס - מתמטיקה, הגאון מוילנה הגר"א - למדנות. את סיפורם סידרנו לפי סולם היסטורי - מהוותיק ביותר ועד לילדי פלא בני זמננו.

בליז פסקל (Pascal) - מתמטיקאי צרפתי

1623 - 1662, מתמטיקאי ומדען רב תחומי. נולד בקלרמונט, צרפת כבן יחיד מתוך ארבעת ילדיו של המתמטיקאי אטיין פסקל. אימו מתה בהיותו בן שלוש. בהיותו בן 10, עברה המשפחה לפריז. לאביו היו שיטות חינוכיות מיוחדות ולכן החליט ללמדו בעצמו, אך לא לאפשר לבן ללמוד מתמטיקה וגאומטריה עד הגיעו לגיל 15, לפיכך סילק מהבית את כל ספרי המתמטיקה. עניין זה יצר סקרנות אצל בליז ובגיל 12 החל להתעניין

בגיאומטריה. הוא גילה שסכום זוויות המשולש שווה לשתי זוויות ישרות (180). האב התרשם ונתן לבנו את ספר הגיאומטריה של אוקלידס. מגיל 14 נלווה לפגישות של אביו, שם פגש מדענים ומתמטיקאים, ולפניהם הציג, בהיותו בן 16, מאמר שחיבר בגיאומטריה פרויקטיבית ואת "עגול הקסם" שיצר.

הגאון מוילנא, אליהו בן שלמה זלמן - הגר"א - גדול בתורה

1725 (תפ"ה) - 1797 כנראה בוילנא שבליטא (חלק מהאימפריה הרוסית). בגיל 6 אובחן כעילוי בעקבות שיעור שהעביר בבית הכנסת הגדול בוילנא בנושא שלמד מאביו. עילוי, הינו ביטוי מקביל לילד פלא, כינוי פנימי בעולם הישיבות היהודי המשמש לציון תלמיד מוכשר במיוחד, הניחן ביכולת שכלית, ביכולת התמדה ובכושר זיכרון יוצאי דופן. מן העילוי מצופה להגיע להישגים גבוהים ואף להתפרסם בעתיד כגדול בתורה. בגיל 10 כבר למד בעצמו ולא נזקק למורים. מספרים שבגיל 13 הכיר את כל 60 המסכתות במשנה ומכאן הכינוי שלו "הגאון" (בגימטריה = 60). הוא נחשב לאחד מהמלומדים החשובים ביהדות, בשורה אחת עם הרמב"ם. ידוע שהרחיב אופקיו גם בלימוד מדעים: מתמטיקה, הנדסה ועוד.

השירות הבולאי הוציא לכבודו בול ב 1997 לציון 200 שנים למותו, מעצב הבול הוא יצחק גרנות.

וולפגנג אמדאוס מוצרט (Mozart) - מוזיקאי אוסטרי

1756-1791, נולד בזלצבורג, היום אוסטריה, לאביו המוזיקאי ליאופולד ולאמו אנה מריה, שהייתה מורה לכינור ומוזיקאית חובבת. כישרונו המוזיקלי של מוצרט הצעיר בלט כבר כשמלאו לו שלוש שנים. אביו, המוזיקאי, שהיה אחד מהמפורסמים שבמורי המוזיקה באירופה של אותה תקופה, הרביץ בו את תורתו המוזיקלית מגיל מוקדם מאד, ומלבד לימודי תיאוריה לימד אותו גם נגינה בכינור ובצ'מבלו. בהיותו בן 5 החל מוצרט, שניחן בשמיעה מוזיקלית בלתי רגילה, לחבר קטעי מוזיקה

קטנים ולהעלותם על הכתב בסיועו של אביו. בגיל 6 ידע מוצרט לנגן על פסנתר עם כיסוי עיניים תוך הנחת ידיים אחת מעל השנייה.

אביו של מוצרט, שראה את ההתקדמות המטאורית של בנו בתחום המוזיקה, הבין חיש מהר כי בילד המחונן טמון פוטנציאל כלכלי גדול יותר מאשר בהוראת מוזיקה לבני אצולה מפונקים. כשהיה מוצרט בן 6, יצא האב למסע הופעות ראשון במהלכו ביקרו במינכן ובווינה. מוצרט הקטן הוצג לראווה בחצרות האצילים כילד פלא. אחותו, בת ה-11 שניחנה אף היא בכישרון מוזיקלי, ליוותה אותו בפסנתר. לצורך הופעות פומביות אלו חיבר מוצרט מספר דואטים לכינור ולפסנתר.

הילדים, ובמיוחד וולפגנג, הותירו רושם עז בקרב כל שומעיהם. המאזינים התפעלו מיכולתו של וולפגנג לנגן בפסנתר קטע מוזיקלי תוך כדי חיבורו ממש, ויכולתו לזהות בקלות ועם עיניים מכוסות כל צליל שנוגן בפניו. לכן ביקשו לשמוע אותו שוב ושוב, וכך התעשר אביו. בראותו עד כמה הייתה ההצלחה רבה, החליט האב לפרסם את שמו של הבן במרכזי המוזיקה הגדולים של אירופה והמשפחה יצאה למסע ארוך, שנמשך קרוב לשלוש שנים, דרך גרמניה, איטליה, צרפת, אנגליה, הולנד, בלגיה ושווייץ. בלונדון ליווה את המלכה בשירתה וניגן בפניה ובפני המלך ארבע שעות תמימות של מוזיקה שמימית. בכל מדינה שכר האב לבנו כלי נגינה חדשים, וקנה לו בגדים חדשים כאופנת המקום. המסעות הביאו למוצרט הצעיר תהילה רבה, וחשיבותם העיקרית בחשיפתו למוזיקה מעולה בסגנונות שונים. בכוח זכרונו המוזיקלי המופלא קלט מוחו את היצירות ששמע והבין מיד. משום כך ניכרות תכופות בעבודותיו השפעות של מלחינים אחרים, אם כי מגיל צעיר ניכר בהן חותם אישי. במסעות נפגעה בריאותו והוא מת בטרם עת, בהיותו בן 35. מוצרט הספיק להלחין 637 יצירות ידועות בחייו הקצרים.

קרל פרידריך גאוס (Gauss) – מתמטיקאי גרמני

1777 – 1855 מתמטיקאי ומדען גרמני. נולד בבראונשווייג שבסקסוניה כבן יחיד למשפחת פועלים ענייה. גאוס עצמו סיפר כי עמד על סוד הפעולות האריתמטיות עוד בטרם ידע לדבר. קיימים סיפורים רבים על גאונותו כילד, רובם כנראה אגדות. אחד מהם הוא, כי עוד בטרם מלאו לו 3 שנים, נתגלה להוריו כישרונו המתמטי הייחודי: אביו עסק בהכנת גיליון השכר השבועי של הפועלים שבהשגחתו וביצע במשך דקות ארוכות את החישובים המסובכים. כאשר סיים את החישוב, אמר לו בנו שנפלה טעות בחישוב, ונקב בתוצאה שחישב בראשו.

סיפור נוסף מבית הספר היסודי מספר כי מורהו של גאוס ביקש להעסיק את תלמידו הכיתה בתרגיל שלפתרונם הייתה דרושה שעה ארוכה. התרגיל היה לחבר את

המספרים מ-1 עד 100, והנה לא עברו כמה שניות וגאוס, באותה עת בן 7 בלבד, הניח את לוח-היד שהיה נהוג באותם ימים, קרא "הנה זה מונח", ונתן את הסכום: 5,050. בדיעבד התברר כי הוא גילה את הטור החשבוני בלי להיות מודע לכך: הוא הבחין שסכום האיבר הראשון והאחרון זהה לסכום האיבר השני והלפני האחרון וכן הלאה (1 + 100, 2 + 99, ..., 50 + 51). מה שצריך היה לעשות הוא להכפיל 101 כפול מספר הזוגות (50) אך יתכן שמדובר באגדה בלבד.

אביו של גאוס, שהיה חסר השכלה ואב קשוח, רצה כי בנו ימשיך בדרכו ויהיה לבנאי ולכן התנגד להמשך לימודיו של בנו. אולם, אמו של גאוס הכירה בגאונותו של בנה ותמכה בהמשך לימודיו. מורהו, ביטנר, הכיר אף הוא בגאונותו של גאוס והסב אל גאוס את תשומת לבו של הדוכס מבראונשווייג, הדוכס אכן נתן את תמיכתו וחסותו בהמשך לימודיו התיכוניים והאוניברסיטאיים של גאוס. נוסחת "פעמון גאוס" המשמשת עד היום, קרויה על שמו של גאוס שגילה אותה. נוסחה זו מציגה באופן גראפי את ההתפלגות הנורמאלית בטבע.

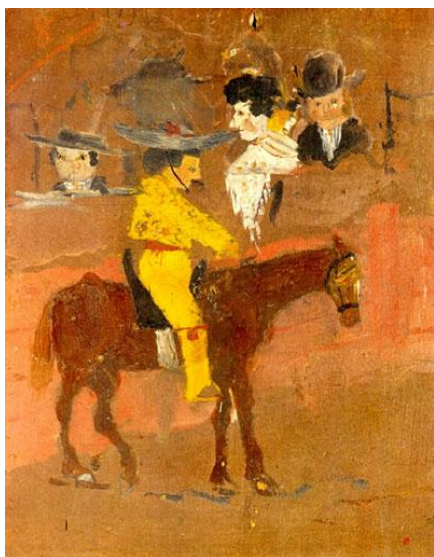
פאבלו קזאלס (CASALS) – נגן צ'לו ומנצח ספרדי

1876 – 1973. נגן צ'לו, מנצח ומלחין ספרדי. אביו היה נגן העוגב והמנצח של קהילתו. הוא לימד את בנו לנגן בפסנתר, כינור ועוגב ושירה. האב הקפדן, נהג להעמיד את ילדו מאחורי הפסנתר ולדרוש שיזהה את הצלילים והסולמות שניגן. בגיל 4 ניגן בפסנתר, כינור וחליל צד. בגיל 6 כבר ניגן כסולן על פסנתר. בילדותו ראה כלי צ'לו פרימיטיבי עשוי מקל ומיתרים, אצל להקה נודדת, ולבקשתו בנו לו

אביו כלי דומה. בגיל 11 שמע לראשונה נגינת צ'לו אמיתי והחליט שלכלי זה יקדיש את חייו. בגיל 12 לקחה אותו אימו לברצלונה שם החל ללמוד בקונסרבטוריון. בגיל 13 מצא בחנות תווים סוויטות של באך לצ'לו והתאמן יום יום על נגינתם, רק 13 שנים מאוחר יותר הרגיש מיומן לנגנם בקונצרט, ואלו העניקו לו את תהילתו. בגיל 14 נתן קונצרט סולו בברצלונה וכעבור 5 שנים סיים לימודיו ונתמנה לפרופסור לצ'לו בקונסרבטוריון של ברצלונה. לקזאלס יש גם "קשר ישראלי": את הקונצרט האחרון שלו נתן בירושלים, שבועיים לפני מותו.

פאבלו פיקאסו (Picaso) – צייר ספרדי

אחד מציוריו הראשונים של פיקסו

1881 – 1973, צייר ספרדי. נולד במאלגה, בן בכור להוריו. שם משפחתו הוא כשמה של אמו ואת התאווה לציור ופיסול ירש מאביו הצייר. אביו זיהה את כישרון הבן כבר בגיל צעיר, לימד אותו את כל רזי האמנות המודרנית ועודד אותו להתנסות במגוון רחב של טכניקות. החל לצייר ציורים משמעותיים ובוגרים כבר מגיל 9. כשהיה בן 13, צייר הילד הצעיר בצורה כה מושלמת עד שאביו, שחש כי בנו התעלה עליו בכישרונו, נתן לו את מכחולו וצבעיו, ולמעשה - לא

שב לציר עוד לעולם. פיקסו התפרסם בעולם כצייר מוכשר ופורץ דרך בסגנונות ציור רבים. ציוריו הם מהיקרים ביותר הנמכרים בשוק האמנות, ולאחרונה נמכר ציור שלו, "דורה מאר עם חתול", עבור 95 מיליון דולר. אף כי ציוריו מוצגים במוזיאונים רבים בעולם, ישנם שני מוזיאונים המוקדשים אך ורק ליצירותיו, בפריז ובברצלונה.

בבולים רבים מארצות העולם רואים את ציוריו של פיקסו.

אורסון ולס (Welles) שחקן, מחזאי, וקולנוען אמריקאי

סצנה מהסרט "האזרח קיין" על בול מארה"ב

1915 – 1985, נולד בוויסקונסין ארה"ב. ילדותו לא הייתה קלה. הוריו נפרדו בהיותו בן 4 כשעברו לשיקגו. אביו הרוויח יפה מהמצאת פנס לאופניים, אך היה לאלכוהוליסט והפסיק לעבוד. אימו הייתה נגנית פסנתר אך נפטרה כשהיה בן 9. ולס אומץ ע"י משפחה שאימו הכירה. בגיל 10 ברח עם אחותו המאמצת, בת גילו. מצאו אותם כעבור שבוע שרים ורוקדים עבור כסף בקרן רחוב. בתיכון בו למד הכיר מורהו בכישוריו ובנה לו תכנית לימוד פרטנית, בהתאם לתחומי העניין שלו,

כרזת הסרט "האזרח קיין" על בול מגויאנה

שהתאימה ליכולתו היצירתית. בגיל 13 כבר ביים הצגות שכתב בבית הספר. לאחר מות אביו, בהיותו בן 15, יצא למסע באירופה. בן 16 סיפר למנהל התיאטרון בדבלין שהוא שחקן מפורסם מברודוויי אף כי המנהל לא האמין לו, הוא התרשם מכישוריו ונתן לו תפקיד ראשי בהצגה "היהודי זיס". פרסומו של ולס הגיע לארה"ב והוא היה למחזאי, שחקן ובמאי קולנוע מהידועים והמשפיעים בעולם. מחזה הרדיו שלו "מלחמת העולמות", 1938, גרם לבהלה בכל רחבי אירופה. שיא יצירתו הוא סרטו "האזרח קיין", 1951.

שירלי טמפל (Temple) – ילדה רקדנית, זמרת ושחקנית אמריקאית

נולדה ב 1928, בקליפורניה, ארה"ב. עוד כשהייתה בבטן אמה, החליטה האם שביתה נועדה לגדולות בקולנוע ולכן נהגה להקשיב לתקליטים, ללכת לשיעורי ריקוד, ולקרוא לתינוקת שטרם נולדה סיפורי ילדים ברגש רב. כשנולדה שירלי המשיכה האם להעשיר את עולמה באמצעות חשיפתה לשירים וסיפורים. זמן רב השקיעה האם מדי יום בעיצוב תסרוקות תלתלים מיוחדת של בתה. בעידודו של האב, רשמה אותה בגיל 3 לסטודיו יוקרתי לריקוד, ואכן התגלתה הילדה כמוכשרת ביותר. במאי שחיפש ילדים לסרט שיצר, גילה אותה בסטודיו, מסתתרת מפניו מאחורי הפסנתר, והזמין אותה לאודישן. וכך כבר מגיל 4 הופיעה בהצלחה בסרטים. הצלחתה נבעה משילוב של יופייה, כישרון משחק וריקוד בולטים וחביבותה. בגיל 6 זכתה בפרס אוסקר מיוחד לצעירים, ואף הטביעה את כפות ידיה וחתימתה על המדרכה בקדמת התיאטרון הסיני בהוליווד. טמפל הייתה ילדה-שחקנית מבוקשת ביותר ועד גיל 7 השתתפה בלמעלה מ 18 סרטים בתפקידים ראשיים. הידועים שבהם: "הייתי בת ההרים", "גברת מרקר

הקטנה", "הנסיכה הקטנה" ו"הציפור הכחולה". טמפל מזוהה יותר מכל עם המושג "ילדת פלא", למרות שבשונה משאר ילדי הפלא שהוזכרו כאן, ממש כמו בסרט, קסמה הקולנועי התפוגג בבגרותה. היא פנתה לשירות הציבורי של ארצות הברית והייתה לשגרירת ארה"ב בגאנה ובצ'כוסלובקיה. טמפל, כיום בת 82, מפעילה אתר אינטרנט.

סצנה מאחד מסרטיה של שירלי טמפל על גליונות זכרון מסנט-וינסנט וגרנדין פרסומה המטאורי הפך אותה לחלוצה גם באופנת המוצרים הנלווים לכוכבי קולנוע (בובות, חולצות, יומנים), שהם פריטי אספנות יקרי ערך עד היום. בולים רבים יצאו עם דמותה כילדה-שחקנית, אף כי רובם מארצות כמעט בלתי מוכרות מבחינה בולאית. יש עוד ילדי פלא מוכרים מהעבר אבל אנו נאלצים להסתפק בילדים אלה מחוסר מקום.

לתגובות ניתן לפנות לדובוש בכתובת dobush@yahoo.com

לקריאה נוספת ולהנאתכם אנחנו ממליצים על האתרים הבאים:

- <http://www.nrg.co.il/online/19/ART1/968/257.html> - כתבה על ילדי פלא ישראליים
- http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_child_prodigies - רשימה מקיפה של ילדי פלא בתחומים שונים (באנגלית)

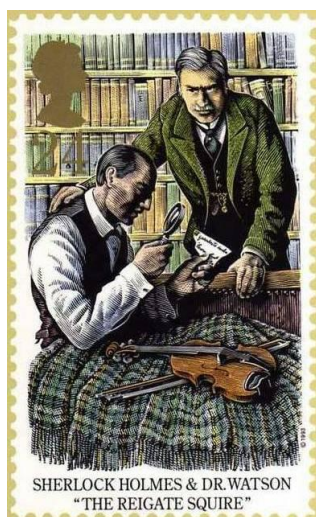
חידון מספר 36

איזו מדינה?

איזו מדינה הנפיקה את הבול שלפניכם?

- א. גרמניה
- ב. גרוזיה
- ג. פינלנד
- ד. גרינלנד

מי האיש?

הבול מראה את _____
ולצידו את עוזרו הנאמן _____.
מה היה עיסוקו?
מי היה המחבר של סדרת ספרים
בה כיכבה דמות בדיונית זו?

זהה את האתר

איך נקרא המבנה שבבול?
באיזו עיר הוא נמצא?
מי חיבר ספר הקשור באתר זה?

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 בינואר.
הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרון חידון מספר 35

איזו מדינה?

התשובה הנכונה היא א' - ברית המועצות.

מי האישה?

אווה פרון נולדה בארגנטינה למשפחה דלת אמצעים, ופילסה את דרכה לצמרת. היא הייתה אישתו של נשיא ארגנטינה, חואן פרון, ונודעה לה השפעה רבה על מדיניותו. אווה פרון, שנודעה בכינוי אוויטה, מתה בגיל 33 מסרטן. המחזמר הנודע "אוויטה" תאר את תולדות חייה.

זהה את האתר

האתר הנראה בבול הוא המאצ'ו פיצ'ו, עיר שבנו בני האינקה בתחומי פרו של ימינו. האתר הארכיאולוגי התגלה לעולם המערבי רק בשנת 1911, ומאז הוגדר כאתר מורשת עולמי וכאחד משבעת פלאי תבל החדשים.

בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמו של בנימין בן עוליאל בן ה-13. בנימין זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

מכתבים למערכת – לכל תגובה, הצעה או שאלהניתן לפנות אלינו בכתובת

nosonchik@gmail.com